

เทศน์เช้า วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจฟังธรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กันนะ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน แต่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา การเกิดเป็นมนุษย์มีค่ามาก มีค่ามากเพราะมีกฎหมายคุ้มครอง

เวลากรรม เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาเราเกิดเป็นสัตว์ เกิดในนรกอเวจี เขาเกิดด้วยเวร ด้วยกรรมของเขาทั้งนั้นนะ เราเกิดเป็นมนุษย์ เวลาเกิดเป็นมนุษย์มันอยู่ที่น้ำใจของคน เวลา น้ำใจของคน คนที่มีสติปัญญา ปัญญาเท่านั้นจะแก้ปัญหาละเอียดๆ ได้ ปัญญาเท่านั้นจะแก้ปัญหาละเอียดๆ ได้ ปัญญาเท่านั้น ปัญญาเท่านั้นนะ

แต่ปัญญาจืดจาง ปัญญาจืดจางมันทำลายชีวิตของเราเองนะ มันทำลายหมดเลย เวลาที่มีสติมีปัญญา ปัญญาที่เป็นธรรมๆ ใจ ปัญญาที่เป็นธรรมมันเป็นอย่างไร ปัญญาที่เป็นธรรมนะ คนเรามีน้ำใจต่อกัน คนเรามีสติมีปัญญา มันเห็นคุณค่าใจ

แต่ถ้าปัญญาจืดจาง จืดจางว่ามันไปกว้านสมบัติทั้งหมดมาเป็นของเราๆ แล้วมันเป็นของเราจริงหรือเปล่านั้น ถ้ามันเป็นของเราไม่จริง เป็นของเราไม่จริงเพราะอะไร เพราะมันเป็นความจริงไปไม่ได้ มันเป็นสมบัติสาธารณะ ใครมีสติปัญญามากน้อยแค่ไหน ด้วยความสุจริต ด้วยความเป็นธรรมนะ ก็ได้มาด้วยความสุจริต แต่ได้มาด้วยความทุจริต ได้มาด้วยความทุจริตก็ได้มาเหมือนกัน ด้วยความทุจริต

สุจริต ทุจริตมันมาจากไหนละ สุจริต ทุจริตมันก็มาจากกิเลสตัณหาความทะยานอยากของคน ถ้ากิเลสตัณหาความทะยานอยากของคน คนที่มีปัญญามาก ปัญญาน้อยใจ นี้ก็เหมือนกัน คนที่มีปัญญามาก ปัญญาบวกลบ นี่ปัญญาบวกลบ ปัญญาบวกลบ ปัญญาบวกลบก็ด้วยกิเลส ด้วยตัณหาความทะยานอยากของคน ถ้าของคนนะ คนที่มีสติมีปัญญา มีอำนาจวาสนานะ เขาเห็นคุณประโยชน์ใจ เห็นสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์

เวลาคนกรุงเทพฯ เวลาไปต่างจังหวัด ไปเขาใหญ่สุด โอโซนที่สะอาดบริสุทธิ์ สุดโอโซนที่ดีที่สุดในประเทศไทย ทำไมแสวงหาล่ะ เราก็รู้ว่าแสวงหาโอโซนสิ่งที่มีคุณค่ากับชีวิตใจ อยู่ในกรุงเทพฯ มันมีแต่ควันพิษไปทั้งนั้นนะ แต่เราก็ต้องอยู่ที่นั่น อยู่ที่นั่นเพราะอะไร ที่นั่นเป็นที่ทำงาน ที่นั่นเป็นแหล่งโอกาส แต่เวลาเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติมันอยู่ที่ไหนล่ะ เรารู้ คนที่มีสติปัญญาเขาสรรหาของเขาได้ นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันมีสติปัญญา สิ่งที่เป็นคุณธรรมๆ ที่มันละเอียดลึกซึ้งๆ มันละเอียดลึกซึ้งในหัวใจของเราไป

ความลับไม่มีในโลก เวลาคิดสิ่งใดทำสิ่งใด หัวใจมันรู้ทั้งนั้นนะ แต่ถ้าหัวใจที่มันสะอาดบริสุทธิ์ เราทำสิ่งใดด้วยความถูกต้องชอบธรรม มันจะขาดตกบกพร่องอย่างไรเราก็ภูมิใจ ความภูมิใจนี้เขาเรียกว่าเข้มแข็งโดยแบบว่าศีลธรรมจริยธรรมเข้มแข็ง ถ้ามันเข้มแข็งในหัวใจของเรา แต่ถ้าศีลธรรมจริยธรรมอ่อนแอในหัวใจ มันอ่อนแอ มันไปหมด มันไปหมด

นี่ไง คนที่มีคุณธรรม มีคุณธรรมตรงนี้ไง เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เวลาท่านชวนขวายนของท่าน ท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน ท่านอยู่ในป่าในเขาของท่าน ใครบ้างไม่คิณน้อยเนื้อต่ำใจ ใครบ้างมันไม่คิดถึงว่าเราเป็นคนทุกข์คนยาก

เวลาหลวงตาท่านพูดถึงหลวงปู่มันนะ ถ้าพูดถึงทางโลก เศษมนุษย์ ไม่มีสิ่งใดที่จะได้ความสุขทางโลกนี้เลย เหมือนเศษคน ท่านบอกเศษคนๆ นะ แต่ถ้าเป็นทางธรรมๆ เศรษฐีธรรม ท่านเป็นเศรษฐี ท่านมีคุณธรรมในหัวใจ ท่านมีความสุข มีความสงบ มีความระงับ

มีความระงับ เหมือนเรา เรามีเงินมีทองแล้วเราไปเที่ยวเขาใหญ่นั้นนะ ไปอยู่ที่นั่น อยู่ที่นั่นก็ต้องกลับ เพราะมันต้องกลับไปทำงาน แต่เศรษฐีธรรมๆ ท่านไม่มีห่วงภาระในหัวใจ อยู่ที่ไหนก็ได้ มีความสุขทั้งนั้น แล้วความสุขในใจ วิมุติสุขๆ ที่เราไม่เคยรู้จักไป

เรารู้จักแต่สุขเวทนา ทุกขเวทนา ถ้าสุขเวทนาได้สวดย ได้ความพอใจของตน มีความสุขๆ แล้วมันก็แสวงหาที่มากขึ้นๆ เรื่อยๆ เพราะมันไม่เคยพอใจ มันจะเอาสิ่งๆ ที่มากขึ้นๆ จนโลกนี้ก็ไม่พอกับมัน แล้วมันก็ไม่สมกับความสุขของตนไป

แต่วิมุติสุขนี่จบ ไม่มีสิ่งใดจะเข้าไปเติมเต็มสิ่งนั้นได้ มันอิมในตัวมันเองของมันอยู่แล้ว นี่พูดถึงเวลาคนที่เขาแสวงหา แสวงหาอย่างนั้น ถ้าคนมีสติปัญญาไป แต่ถ้ามองในทางโลก มองในทางโลกมันจะมีความสุขมาจากไหน คุณติ เรากินอาหารวันหนึ่ง ๓ มื้อ ๔ มื้อ เราก็แสวงหาว่า

เราเอร็ดอร่อยของเราไป พระฉันมือเดิwmันจะมีความสุขได้อย่างไร แต่เวลามาวชเป็นพระแล้ว ฉันมือเดิwmันมากเกินไป ฉันมือเดิwmันแล้วนะ ชาติขันธ์ทับจิต ชาติขันธ์ทับจิตในทางการแพทย์ ทางการแพทย์ พลังงานที่เหลือใช้ เวลาเหลือใช้ คนเราต้องออกกำลังกายไป สุขภาพกายๆ ไป

นี่ก็เหมือนกัน เวลาถ้าฉันแล้ว พลังงานที่มันเหลือใช้นะ เวลานั่งก็สัปหงกโงกวงโงง เวลาสัปหงกโงกวง ต้องมาทอนมันออกไปไป ทอนออกไปเพื่อไม่ให้ชาติขันธ์ทับจิตไป ให้จิตนี้มันสว่างไสว ให้จิตมันมีกำลังของมัน

คนที่มึสติปัญญาเขารู้จักคัดรู้จักเลือกของเขา แล้วรู้จักคัดรู้จักเลือกขึ้นมา สิ่งที่เป็นขบถาตมา ความชอบธรรมนะ ขบถาตมาถูกต้องตามกฎหมาย ศีลธรรมจริยธรรมดงามหมด คนใส่บาตรนะ เขาชวนขวยของเขา เจตนาตั้งแต่วันนี้ พรุ่งนี้จะใส่บาตร เขาแสวงหาของเขา เวลาใส่บาตรของเขา เขาอธิษฐานของเขา ให้บุญของเขาได้ประโยชน์ให้มากที่สุด

เราได้มา เลี้ยงชีพด้วยปติแข็งใจ ด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ของเรา เราขบถาตมา สิ่งที่ได้มามันถูกต้องชอบธรรมใหม่ ถูกต้องชอบธรรม สะอาดบริสุทธิ์เลย แต่เราละ เรายังมีสติปัญญาคัดเลือกคัดแยก อาหารเบา ข้าวเปล่าๆ กับผัก อาหารเบาๆ อาหารอย่างกลาง ผัก อาหารอย่างหนัก เนื้อสัตว์ใจ อาหารก็มีกลาง มีหยาบ มีละเอียด แล้วเรากัดเลือกของเราไป คัดเลือกเพื่ออะไร

คัดเลือกนะ ถ้าเป็นทางโลก คัดเลือกเพื่อสุขภาพกายแล้ว แล้วยังการภาวนา ชาติขันธ์ พลังงานไม่สะสมไว้ในร่างกายนี้ แล้วพลังงาน ครูบาอาจารย์ของเราสิ เคนจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนา กล้ามเนื้อเป็นมัดๆ เลย ไม่มีพลังงานเลยหรือ พลังงานของใจ ใจมันสูงส่ง ใจมันมีคุณค่า ใจ ถ้าใจมีคุณค่าแล้ว สิ่งนี้เลี้ยงชีพด้วยปติแข็งใจ พอเลี้ยงชีพด้วยปติแข็งใจ เลี้ยงชีพมาได้ทำไม เลี้ยงชีพมาเพื่อชวนขวย มาเพื่อประพฤติปฏิบัติไป เขาเห็นคุณค่าอันนั้นไป

ทางโลกก็เหมือนกัน เราต้องมีหน้าที่การงานของเรา เราต้องหาปัจจัย ๔ เลี้ยงชีพของเรา เลี้ยงชีพของเราแล้ว เราทำหน้าที่ทางโลก ฆราวาส เรามีหน้าที่ทางโลกด้วย แล้วถ้าคนที่มึจิตใจ เราก็อยากแสวงหาเราเป็นชาวพุทธไป เราก็อยากมีศีลมีธรรม เราอยากมีคุณธรรมในหัวใจของเรา เราก็แสวงหาเพื่อประพฤติปฏิบัติของเรา นี่ประพฤติปฏิบัติของเรา

หน้าที่ของเรา ทางของฆราวาสเป็นทางคับแคบ คับแคบเพราะต้องแบ่งชีวิตครึ่งหนึ่งไปทำหน้าที่การงานเพื่อเลี้ยงชีพ แล้วจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาอีกก่อนนอนหรือว่าตื่นนอน เราจะทำตอนนั้นไฉน

แต่ถ้ามันเป็นสมณะทางที่กว้างขวาง กว้างขวางจริงๆ นะ ถ้ามีครูบาอาจารย์ที่ดี กว้างขวาง ๒๔ ชั่วโมง บิณฑบาต ฉันทเสร็จแล้ว ทำข้อวัตรในศาลาแล้ว ได้เวลาเลย จนถึงรุ่งนี้เช้าเลย แล้วกลางคืนทั้งคืนเลย พระปฏิบัติ ๒๔ ชั่วโมง ทางกว้างขวาง กว้างขวางไว้ให้ประพฤติปฏิบัติไฉน แต่ถ้ากิเลสมันบอกเวลามากเกินไป เป็นผู้ห้อยเหงาหงาย ห้อยเหงาเพราะอะไร เพราะใจไม่มีหลักใจ ถ้าใจมีหลัก เขาก็แสวงหาสิ่งนั้น

สิ่งที่ทางโลก สิ่งทีเวลาๆ มีค่ามากนะ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เราต้องตายไปข้างหน้าแน่นอน แล้วคลื่นลูกใหม่ เด็กรุ่นใหม่ขึ้นมามันก็อยากจะเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา ผู้ใหญ่ก็แก่เฒ่าไป ไอ้แก่เฒ่าก็ต้องซบคร่ำคร่าไป นี่กาลเวลามันก็ลื่นกินหมดเลย แล้วเราก็ต้องการเวลาไฉน แล้วเวลาเสร็จแล้ว ชีวิตนี้ก็ปล่อยทิ้งมันไปไฉน ใช้เวลาไปโดยไม่มีคุณค่าไฉน

เวลาพระของเราบวชมาแล้วถ้ามีครูบาอาจารย์นะ ถ้าเดิน การเหยียดการคู่ที่ไม่มีสติ หลวงปู่มั่นท่านบอก นั่นนะศพเดินได้ มันตายตั้งแต่มันยังไม่ตาย มันตายตั้งแต่มันยังมีชีวิตอยู่นั่นนะ

แต่ถ้ามันเป็นความจริงๆ ขึ้นมา การเหยียดการคู่มีสติสัมปชัญญะตลอด นี่การปฏิบัติของเรา ถ้าทางกว้างขวาง แล้วกว้างขวางด้วยสติด้วยปัญญาไฉน ด้วยสติปัญญา ด้วยการขวนขวายของเราไฉน

บัว ๔ เหล่า คนเรามันเกิดมาด้วยอำนาจวาสนาของคน เวลาผู้ที่ขีปปาปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติง่ายง่าย มันก็วาสนาของเขา คำว่า “วาสนาของเขา” คือเขาได้ลงทุนลงแรงมาก่อนหน้านั้น ไอ้ของเราเราลงทุนลงแรงมาขนาดนี้ เราก็ต้องพยายามขวนขวายของเราขนาดนี้ นี่พูดถึงเวลาปฏิบัติไปแล้ว เติบงกรรม นั่งสมาธิภาวนาแล้วมันจะได้เหมือนกัน มันเป็นไปได้ไม่ได้ เพราะต้นทุน ต้นทุนของแต่ละคนมันไม่เท่ากัน พอดันทุนไม่เท่ากัน ต้นทุนอยู่ที่ไหน ต้นทุนก็อยู่ที่จริตนี้ไฉน อยู่ที่ความชอบ เห็นสิ่งใดแล้วมันพอใจ

เวลาคนมาวัดมาวา ในสังคมเขาพูดเลย ไอ้พวกนี้พวกมีปัญหา ไอ้พวกมีปัญหาไม่มีทางไป มันถึงไปวัดของมันไฉน ไอ้พวกที่ปัญญาคือ สิ่งมีชีวิตที่บันเทิงเรีงรมย์ บันเทิง ความบันเทิง ถ้ามัน

ไปถึงสุรายาเมามันก็ไปบอขายมุขแล้ว บอขายมุขมันก็ไปบอขายภูมิแล้ว สิ่งทีเวลาบั้นเทิงๆ มันไปไหนล่ะ มันก็ไปบอขายมุขบอขายภูมิทั้งนั้นนะ แล้วปัญญาเขาเลอเลิศ โอ้อโฮ! ชีวิตเขามีค่าชีวิตนี้มีความสุข ไอ้พวกไปวัดมันมีปัญหา นี่ไอ้พวกมีปัญหา

เวลามีปัญหา ปัญหาวะไรล่ะ ปัญหา คนเราเกิดมา ชีวิตเรานั้นก็มีเชื่อมีโรค มันเป็นเรื่องธรรมดา หัวใจของเราๆ คนเรา หัวใจทีคิดบวก หัวใจทีมีปัญหาทีมีคุณธรรมนะ มันแสวงหาสิ่งนี้นะ ในโลกนี้ อะไรวะเป็นความจริง ชี้ไปเลย ชีวิตนี้อะไรเป็นความจริง ตรงไหนมันจริง สิ่งทีเราหามา อะไรมันจริง

สมบัติสาธารณะเป็นเรื่องของโลกทั้งนั้น ถ้าเป็นเรื่องของโลก เห็นไหม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันเป็นสมมุติบัญญัติ ถ้าเป็นสมมุติๆ จริงตามสมมุตินะ สมมุติไม่มีหรือ สมมุติมันก็จริงนะ แต่มันชั่วคราวไง แล้วแต่กฎกติกาบังคับบัญญัติไว้ไง นี่สมมุติบัญญัติๆ มันเป็นสมมุติบัญญัติ ถ้าเป็นสมมุติบัญญัติ เราก็ต้องอยู่กับความเป็นจริง ไม่ใช่ว่า เราเป็นชาวพุทธนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้มีสติปัญญา แล้วก็อะไรไม่มีค่าๆ

ไม่มีค่าหรือ มีค่ามากนะ ชีวิตนี้มีค่ามาก แล้วชีวิตนี้มีค่า สิ่งทีสัมผัสๆ ความรู้สึกเราได้สัมผัสธรรมะนะ เวลาทุกข์ ทุกข์เกือบเป็นเกือบตายนะ เวลาสุข มันสุขทีหัวใจนี้นะ มันมีคุณค่ามากเลย แล้วเราปล่อยเวลาให้มันสั้นไปโดยเปล่าประโยชน์หรือ ถ้ามันจะเป็นความจริง ความจริงมันเกิดจากไหนล่ะ ความจริงมันเกิดจากความเพียรไง คนเราจะมีคุณค่าได้ด้วยการกระทำ ความเพียร ความวิริยะ ความอดสาหะ แต่ต้องเป็นสัมมาทิฐิความถูกต้องดีงามนะ ถ้าความเพียรทีเป็นมิจฉา มันก็ทำให้เรายังห่างไกล ยิ่งแตกแยกออกไปจากธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าความเพียรทีถูกต้องๆ เราทำความเพียรของเรา ทำของเรา

แล้วเวลาจะเข้าวัดเข้าวาต้องมีศรัทธามีความเชื่อ ศรัทธานี้เป็นห้วงจักร ห้วงจักรชักขบวนรอนันมาเลย ศรัทธาเรา เราจะศึกษา เราจะค้นคว้าของเรา นี่ศรัทธานะ แต่เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เป็นความจริงขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากลับไปสอนกาลามสูตรเลยไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อคนโน้มน้าวนะ ไม่ให้เชื่ออุปาทาน อุปาทานหมู่ไม่เชื่อ ไม่เชื่อทั้งสิ้น ถ้าเป็นอุปาทานหมู่ เรื่องของเขา เฮ้ย! มันจริงหรือเปล่าวะ พยายามของเราเลย

นี่ไง ถ้าความเพียร ความเพียรชอบต้องเป็นอย่างนี้ ความเพียรชอบต้องเป็นความจริงขึ้นมา พิสูจน์เท่าไรก็ได้ ถ้ามันเกิดขึ้นมาจากเรานะ ถ้ามันมีสติ สติมันยับยั้งได้ มันสติจริงหรือเปล่าวะ

ปล่อยมันเปลวไป เดี่ยวถ้ามันเจ็บปวดแล้วก็กลับมาตั้งสติใหม่ อ้อ! มันเห็นความแตกต่าง เห็นไหม ถ้าเป็นสมาธิ สมาธิมันมั่นคงจริงหรือ สมาธิกับความเป็นจริงมันแตกต่างกันอย่างไร เราพิสูจน์ของเราเป็นความจริงของเรา ถ้ามันเกิดปัญญามันจะเห็นเลยนะ

ปัญญาของเรา เราเคยคิดใหม่ ความคิดเราไม่มีหรือ ความคิดเรามีทั้งนั้นนะ เราเคยคิดมาตลอด ไอ้ความคิดอย่างนี้เราก็คิดได้ นักวิทยาศาสตร์เขาไตร่ตรองของเขา เขาคิดอย่างนี้ของเขา ปัญญาอย่างนี้หรือปัญญาในพระพุทธศาสนา เวลามันเป็นสมาธิขึ้นมา เวลามันใช้ปัญญาไป มันเกิดภาวนามยปัญญา เราเกิดเห็นความมหัศจรรย์

ความมหัศจรรย์ เห็นไหม ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า คาบสายฟ้า ปัญญามันฟาดฟัน มันฟาดฟันกิเลส มันฟาดฟัน มันยุบยอบกิเลส มันทำลายกิเลสเป็นชั้นๆ เราเห็นนะ คุณติ ของเรามีความเคยชินกับความคิดเรา เคยชินกับความรู้สึกของเรา เราก็มองว่ามีปัญญา เราตลอด แต่พอมันมีปัญญาขึ้นมาที่มันรอบรู้ในกองสังขาร รู้ปัญญาของเรา เราจะเกิดเอ้อะๆ นี้ มันพิสูจน์อย่างนี้ กาลามสูตรเขามีไว้ให้พิสูจน์ มีไว้ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อใครทั้งสิ้น เชื่อในการประพฤติปฏิบัติของเรา

แต่ก่อนเริ่มต้นจะปฏิบัติ เรามีศรัทธา ศรัทธาเป็นแนวทาง ศรัทธาให้คิดว่า เวลาฉันคว้าปฏิบัติแล้วมันต้องเป็นความจริง ถ้าความจริงมันต้องเป็นความจริงกับเรา ถ้าความจริงกับเรามันตรวจสอบได้ อริยสัจมีหนึ่งเดียว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้พยากรณ์เอง เวลาใครสิ้นกิเลสแล้ว เอตทัคคะตั้งไว้ ความถนัด ๘๐ องค์

ความถนัดนั้นคือจริตินิสัย คือความถนัดทางวิชาการ ความถนัดทางการศึกษา ความถนัดทางองค์ความรู้ แต่มันต้องทำถึงคุณธรรมอันนี้ คุณธรรมอันนี้คือสังฆธรรมนะ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ คำว่า “กลั่นออกมาจากทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค” มันเกิดมรรคเกิดผล มันเกิดนิโรธ การดับทุกข์ การดับต่างๆ ความดับทุกข์มันไม่มีตัวตน มันไม่มีความผูกพันของเราแล้ว สิ่งที่จะเป็นปัญญามันก็เป็นปัญญาสัจจะความจริงใจ ปัญญาสัจจะความจริง เห็นไหม

คุณติ เทวดา อินทร์ พรหมมาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเทวดา อินทร์ พรหมเขาก็อยู่ในภพของพรหม ภพของเทวดา ความเป็นอยู่ของเขาก็แตกต่างกับเราอยู่แล้ว แต่เวลาฟังอริยสัจทำไมมันเข้าใจละ เวลาอริยสัจ เวลาพ้นจากทุกข์ๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ เทวดาสำเร็จเป็นแสนเป็นล้าน มันสำเร็จได้อย่างไรละ สำเร็จด้วยมรรคนี้ไง

สำเร็จด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญาในหัวใจนี้ไง หัวใจเท่านั้นไง หัวใจเท่านั้น หัวใจนี้พ้นจาก วัฏฏะๆ แล้วถ้าหัวใจไม่พ้นจากวัฏฏะ มันไปไหนล่ะ มันเกิดตั้งแต่แรกสวรรค์ขึ้นไป นี่ไง ผล ของวัฏฏะๆ เวลามันพ้น มันพ้นวัฏฏะอย่างไร

ถ้ามันเกิดอริยสังข์ มันเกิดสังข์จะความจริงอย่างนั้น นี่อริยสังข์มันมีหนึ่งเดียว หนึ่งเดียวอย่างนี้ ไง หนึ่งเดียว มันสิ้นเหมือนกันทั้งนั้นนะ จะมาแนวทางไหนมันก็สิ้นเหมือนกันทั้งนั้นนะ เวลา สิ้น แล้วมันสิ้น ใครเป็นคนสิ้นล่ะ คำราสิ้นหรือ

หัวใจของสัตว์โลก ปฏิสนธิจิต มนุษย์นี้มาจากไหน มนุษย์นี้มาจากไหน มนุษย์นี้มาจากพ่อ จากแม่ แล้วที่พ่อแม่เป็นหมันล่ะ มันมาจากไหน ชีวิตนี้มาจากไหน จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดใน วัฏฏะ จิตดวงนี้ๆ แล้วจิตดวงนี้มันทุกข์มันยากนี้ นี่ที่มันมีค่า มีค่าตรงนี้ไง

เวลาหลวงตาท่านพูดประจำ ศาสนา ๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้นจี๋เข้ามาในใจของสัตว์โลก จิตที่ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แล้วจิตนี้เป็นผู้ที่ข้ามพ้นจากวัฏฏะ แล้วจิตมันอยู่ไหนล่ะ อยู่ในหัวอก ของเราทุกๆ คนไง สิทธิเสรีภาพมีอยู่เสมอกันทุกคน แต่ใครจะทำหรือไม่ทำเท่านั้น ถ้า คนที่ทำเขาก็ต้องมีอำนาจวาสนาเป็นอย่างนี้

เดินจงกรมทำไม เราโดนเขาเคยมาต่อว่า “วันๆ ไม่เห็นทำอะไรเลย เห็นเดินไปเดินมา แบบ ใช้ชีวิตสิ้นเปลือง” นี่เขาไม่รู้เรื่องของเขาเลยนะ นี่ไง “วันหนึ่งๆ ไม่เห็นทำอะไร เดินไปเดินมา เดินไปทำไม” ก็เขาไม่รู้จัก เขายังมาตีอีกนะว่า “บวชไปทำไม บวชมาแล้วเดินไปเดินมา”

อ้าว! นี่ไง แต่ของเรา เรามาค้นคว้าของเรา เรามาแสวงหาของเรา เรามาแสวงหาด้วยความ จริงของเรา ถ้าความจริงของเรา ค้นคว้าให้ใจดวงนี้ไง ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าจี๋เข้ามาที่หัวใจของสัตว์โลก แล้วหัวใจของสัตว์โลกเป็นผู้รู้สุขรู้ทุกข์

เวลากิเลสมันบีบคั้นนะ เจ็บแสบปวดรื้อนนัก เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไปนะ พอจิตมันสงบ ใจ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แค่จิตสงบ แค่สัมมาสมาธิมันก็สุขเหลือเกินแล้วแหละ เพราะอย่าง นี้คนที่ไม่มีอำนาจวาสนาถึงบอกว่า สุขอย่างนี้คือนิพพาน นิพพานเป็นเช่นนี้เอง ที่เขายัง ไม่ได้ทำอะไรเลย เขายังไม่ได้ทำอะไรเลยเขาบอกว่านิพพานเป็นเช่นนี้เอง

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนว่าพอทำความเข้าใจแล้วให้ฝึกหัดใช้ปัญญา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากจิตแล้วชำระล้าง

สำรอกกิเลสตัดหาความทะยานอยากของใจดวงนั้น ถ้ามันสำรอกกายกิเลสตัดหาความทะยานอยากแล้ว พ้นจากวิญญะ พ้นจากวิญญะเพราะไม่มีอวิชชา

ที่เกิดอยู่นี้เพราะไม่รู้ เพราะไม่รู้ถึงมานั่งกันอยู่นี่ไง เพราะไม่รู้ ไม่รู้ปั๊บ เกิดแล้ว ไม่รู้แล้ว เกิดในไข่ ในครรภ์ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ เทวดา อินทร์ พรหมเขาเกิดแบบโอปปาติกะ เพราะไม่รู้ เพราะมีเวรมีกรรม มันก็ไปตามนั้น

แต่ถ้ามีวิชา มีธรรมะ มันรู้ชัดแจ่มแจ้ง เกิดใหม่ ไม่เกิด แล้วมาจากไหน มาจากภวานามย ปัญญา ปัญญาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้เป็นมรดกตกทอดให้กับชาวพุทธ ชาวพุทธได้รับมรดกมาเท่ากัน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มีสิทธิเสรีภาพเท่ากัน เราได้รับมรดกตกทอดกันมา แต่เราไม่สามารถแสวงหาสังฆธรรมความเป็นจริงขึ้นมาในใจของเรา

เรามีโอกาสแล้ว มีสติมีปัญญาแล้ว ขวนขวายขุดค้นให้เป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจของเรา ถึงจะได้ทรัพย์สมบัติตามความปรารถนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปรารถนามารื้อสัตว์ชนสัตว์เอวัง